

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Навчально-науковий інститут економіки та управління
Факультет менеджменту
Кафедра економічної кібернетики і математичного моделювання

ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА

методичні рекомендації до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
напряму підготовки 6.030502 «Економічна кібернетика» та
спеціальності 051 «Економіка» денної форми навчання

МИКОЛАЇВ

2018

УДК 330.46

E45

Методичні рекомендації до написання курсових робіт для студентів 4 курсу напряму підготовки 6.030502 – «Економічна кібернетика» галузі знань «Економіка і підприємництво».

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 07.06. 2018 р., протокол № 11

Укладачі:

- О. В. Шебаніна – д-р екон. наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет;
- М. А. Домаскіна – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет;
- І. І. Хилько – старший викладач кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет;
- Н. С. Ручинська – канд. пед. наук, доцент кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет;
- С. І. Тищенко – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет;
- І. В. Клочан – д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання, Миколаївський національний аграрний університет;

Рецензенти:

- О. І. Котикова – д-р екон. наук, професор, завідувача кафедрою економіки підприємств Миколаївського національного аграрного університету;
- Т. В. Тихонова – д-р пед. наук, доцент, зав. кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Рекомендовано до друку
кафедрою економічної кібернетики і математичного моделювання
Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 13 від 06.06.2018 р.)

Методичні рекомендації до написання курсових робіт складено для студентів IV курсу напряму підготовки 6.030502 – «Економічна кібернетика» галузі знань «Економіка і підприємництво» освітнього ступеня «бакалавр».

Наведено методику виконання курсової роботи, що передбачає ґрунтовне опрацювання, детальний аналіз, критичну оцінку літературних джерел із досліджуваної теми, аналіз проблемних питань, цифрового матеріалу, розробку пропозицій та визначення напрямів удосконалення діючої практики.

ВСТУП

Організація підготовки курсових робіт освітнього рівня – «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030502 «Економічна кібернетика» здійснюється кафедрою економічної кібернетики і математичного моделювання. Студент повинен своєчасно зібрати, систематизувати і проаналізувати теоретичний та практичний матеріал, на належному якісному рівні виконати, оформити та захистити курсову роботу відповідно до вимог вищої школи.

Підготовлені методичні рекомендації до підготовки курсових робіт знайомлять майбутніх фахівців із вимогами до курсової роботи, її особливостями як наукового дослідження, організацією й методами самостійної роботи в процесі її підготовки, здійсненням керівництва й контролю з боку керівника курсової роботи, рекомендаціями щодо структури і змісту, порядку оформлення, рецензування і захисту курсової роботи. Дані методичні вказівки дозволять своєчасно та на належному рівні виконати, оформити та захистити курсову роботу.

Курсова робота відображає набуті теоретичні й фахові знання, професійні уміння, творчі якості здобувача вищої освіти і є самостійно виконаною працею.

Нормативно-інформаційною базою курсової роботи є законодавчо-нормативні документи України, що мають відношення до теми дослідження. У курсовій роботі повинні бути використані офіційні статистичні дані, самостійно зібраний цифровий матеріал, а також викладені та критично оцінені погляди вітчизняних та зарубіжних економістів на досліджувану проблему. Необхідною умовою курсової роботи є її реальність, тобто використання фактів і практичних даних конкретних фінансових органів, підприємств, організацій, установ різних форм власності, як правило, тих, де автор проходив практику, працює або куди буде направлений на роботу.

До захисту допускається курсова робота, виконана автором самостійно на основі опрацювання теоретичного й аналізу практичного матеріалу, котра містить власні висновки й пропозиції здобувача вищої освіти та оформлена відповідно до встановлених вимог. Суто описові курсові роботи, підготовлені

лише на основі опрацювання літературних джерел або механічно переписані з нормативних документів, не оформлені належним чином, а тим більше виготовлені шляхом компіляції та плагіату, до захисту не допускаються.

1. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Початковим етапом підготовки студентом курсової роботи є виважений підхід до вибору її теми. Тему вибирають свідомо й самостійно. При цьому слід врахувати набутий досвід написання курсових та наукових робіт, рефератів, підготовки доповідей на наукових конференціях, виступів на семінарах тощо. Тема дослідження повинна відповідати індивідуальним творчим нахилам виконавця, його особливому інтересу до певних фінансових проблем, характеру професійної діяльності, перспектив майбутнього працевлаштування тощо. Одночасно виконавець повинен врахувати реальну можливість доступу до практичних даних, потрібних для підготовки курсової роботи.

Кафедра економічної кібернетики і математичного моделювання рекомендує орієнтовну тематику курсових робіт. У разі сумнівів і вагань при виборі теми студент може скористатись порадами керівника курсової роботи, завідувача кафедри. В окремих випадках здобувач вищої освіти має право запропонувати у власній редакції тему курсового дослідження, не передбачену запропонованою тематикою. Індивідуально визначена студентом тема підлягає обговоренню та затвердженню на засіданні кафедри.

У процесі вибору теми курсової роботи слід врахувати, що конкретна тема закріплюється тільки за одним виконавцем, її дублювання іншими авторами не допускається.

Як правило, студенти виконують курсові роботи на замовлення фінансових і податкових органів, установ державної казначейської служби та державної фінансової інспекції, органів державної виконавчої влади, банківських установ, страхових компаній, підприємств, організацій за місцем практичної роботи чи проходження виробничої практики. Такий порядок дає можливість поєднати теоретичне навчання з практичним інтересом виконавців,

забезпечити реальність, високу якість, практичне значення та наукову цінність дослідження, відобразити та задовольнити запити замовників, дослідити та розв'язати виявлені проблеми.

Кафедра призначає керівника курсової роботи з врахуванням його наукових інтересів. Виконавець курсової роботи разом із науковим керівником уточнюють у кінцевій редакції тему курсової роботи, яка схвалюється на засіданні кафедри.

Після затвердження теми курсової роботи студент узгоджує з керівником її план та оформляє завдання на її виконання, яким визначається графік підготовки та термін здачі окремих розділів та завершеної роботи. Завдання підписуються виконавцем, керівником роботи і затверджуються завідувачем кафедри. Дотримання встановлених термінів поетапного виконання курсової роботи контролюється науковим.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота виконується на основі вивчення та узагальнення положень чинного законодавства, нормативних та інструктивних документів, наукової, навчальної літератури та інших джерел, а також дослідження практичних фінансових, фіскально-бюджетних питань, прийняття управлінських рішень.

Після ґрунтовного вивчення законодавчо-нормативної бази автор звертається до літературних джерел, що містять результати наукових досліджень та висвітлюють погляди вітчизняних і зарубіжних економістів за темою курсової роботи (монографій, наукових збірників, матеріалів наукових і науково-практичних конференцій, публікацій у спеціальних журналах, періодичній пресі тощо). При цьому особливої уваги заслуговують спірні питання, невирішені проблеми теорії і практики фінансів, рекомендації теоретиків, пропозиції практиків. Порівняння різних точок зору дозволяє

автору сформулювати своє бачення досліджуваної проблеми, забезпечує належний рівень виконання підвищує наукову цінність курсової роботи.

Доволі трудомістким етапом виконання курсової роботи є збір цифрового матеріалу, розрахунок показників, що характеризують досліджувану проблему. Інформаційною базою для емпіричних досліджень може бути: інформація, отримана з Internet; статистичні збірники; огляди та публікації в періодичній пресі; дані оперативної, статистичної, бухгалтерської та податкової звітності; матеріали ревізій, перевірок, обстежень, економічного аналізу, виробничих нарад тощо.

Результатом опрацювання та узагальнення досліджуваного матеріалу є складання аналітичних таблиць із проведенням глибокого аналізу показників, використанням економіко-математичних методів та моделей дослідження, новітніх технологій комп'ютерної обробки даних. Для збору матеріалів найпридатнішим є період проходження студентами очної форми навчання виробничої практики. Підготовлені окремі розділи курсової роботи в терміни, передбачені індивідуальним завданням, передаються на перевірку керівнику роботи.

У процесі виконання курсової роботи до її автора ставляться такі вимоги:

- дотримання ним встановлених індивідуальним завданням термінів підготовки окремих розділів і курсової роботи в цілому, що повинно бути непорушним правилом;

- самостійне опрацювання конкретних матеріалів, фактів та даних, що стосуються теми дослідження;

- дотримання наукової етики, що не допускає використання чужої інтелектуальної власності без дозволу її автора (власника) або без посилання на використані джерела;

- не допущення розкриття державної та комерційної таємниць, дотримання правил користування службовими документами та конфіденційними матеріалами;

- вміння узагальнювати та наочно ілюструвати описувані явища і процеси за допомогою аналітичних таблиць, діаграм, графіків, схем;
- під час написання курсової роботи студент зобов'язаний періодично інформувати наукового керівника про стан підготовки роботи, своєчасно виконувати його вказівки та рекомендації.

3. КЕРІВНИЦТВО Й КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Керівництво підготовкою курсових робіт здійснює професорсько-викладацький склад кафедри, який розробляє орієнтовну тематику, здійснює науково методичне керівництво курсовими роботами, контролює їх якість, організовує рецензування і захист. В обов'язки керівника курсової роботи входить: остаточне формулювання теми курсової роботи; надання студенту допомоги при складанні плану, порад щодо підбору літературних джерел; систематичне консультування виконавців курсових робіт; контроль за своєчасністю та якістю виконання роботи, проміжне рецензування окремих розділів курсової роботи; підготовка відгуку на курсову роботу в цілому.

Зовнішнє рецензування курсових робіт здійснюється керівниками і спеціалістами фінансових, податкових органів, органів державного казначейства та контрольно-ревізійної служби, підприємств, організацій установ, науковцями кафедр університету та інших вищих навчальних закладів.

Курсові роботи, які за своїм змістом та оформленням не відповідають установленим вимогам, до захисту не допускаються.

4. СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зміст курсової роботи повинен відповідати плану й носити індивідуальний характер.

За своєю структурою він включає:

Титульний аркуш (Додаток А), зміст (додаток Б), вступ, назви розділів та підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Типовий зміст курсової роботи подано в додатку Б.

У вступі слід коротко (на 2-3 сторінки) відобразити:

- обґрунтування актуальності теми й мотивацію її вибору;
- загальну мету і поставлені в роботі завдання;
- об'єкт дослідження (коло ідей, теорій, фактів, явищ, процесів, обраних для дослідження);
- предмет дослідження (знаходиться в межах об'єкта, що співвідноситься з об'єктом як часткове з загальним; предмет – конкретна частина об'єкту; саме предмет визначає тему роботи, знаходиться в центрі уваги дослідника. Наприклад, якщо тема курсового дослідження «Моделювання фінансових ресурсів підприємства», то її об'єктом є фінансові ресурси підприємств, а предметом – методи та моделі формування фінансових ресурсів підприємства;
- методологічна база дослідження (законодавчо-нормативні документи, методи наукового пізнання);
- теоретична база (роботи вчених, погляди яких вплинули на позицію автора);
- інформаційно-аналітична база (джерела і матеріали, на базі яких виконана курсова робота);
- науково-пізнавальне і практичне значення проведеного в курсовій роботі дослідження;
- відомості про структуру й обсяг курсової роботи.

– **Обсяг основного тексту роботи не повинен бути більшим 30 сторінок.** Основний зміст роботи зазвичай складається з трьох розділів, але не виключено з двох або чотирьох. Як правило, зміст основних розділів має відповідати таким критеріям та включати наступні блоки питань:

- 1-й розділ: зміст проблемно-теоретичного характеру (до 8 стор.);

- 2-й розділ: зміст інформаційно-аналітичного характеру (опис і аналіз діючої практики) (до 10 сторінок);
- 3-й розділ: зміст інноваційно-рекомендаційного характеру (висвітлення невирішених проблем та обґрунтування пропозицій, що базуються на матеріалах 2-го розділу), а також розробку, реалізацію та оцінку ефективності управлінських рішень (до 12 сторінок).

У висновках стисло (до 3 сторінок) формулюють основні результати дослідження, шляхи подолання досліджуваних проблем, вносять рекомендації та пропозиції.

5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги

Курсову роботу набирають на комп'ютері на одній стороні аркуша білого паперу формату А-4 (210 x 297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до 30 рядків на сторінці кегль 14 шрифт Times New Roman. Параметри сторінки мають бути таких розмірів: лівий - 30 мм, правий - 10 мм, верхній -20 мм, нижній - 20 мм. Ширина абзацного відступу 1,25.

Заголовки структурних частин курсової роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами (шрифт 14, напівжирний) посередині до тексту.

Потрібно витримувати відстань між заголовком та текстовою частиною 3 міжрядкові інтервали (через 1 рядок). Кожну вищезазначену структурну частину роботи слід розпочинати з нової сторінки. Підрозділи та параграфи розділів не слід подавати з нової сторінки, а продовжувати далі по тексту через відступ 3 міжрядкових інтервали (1 рядок вільний). Заголовки підрозділів і параграфів друкують маленькими літерами з першої великої (14, напівжирний) з абзацного відступу.

Приклад оформлення розділу

РОЗДІЛ 1

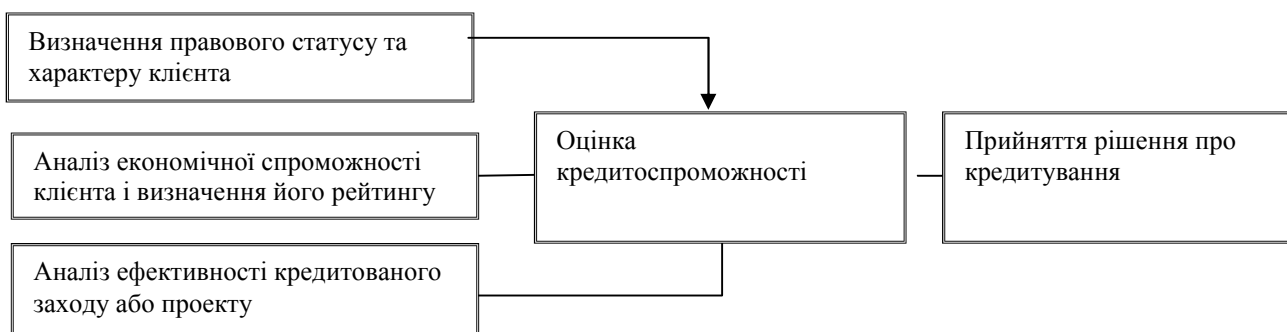
ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

1.1. Теоретичні підходи до управління фінансовими ресурсами

Фінансові ресурси є одним з основних

5.2. Оформлення таблиць і ілюстрацій

Цінність курсової роботи значно підвищиться, якщо студент при її написанні буде використовувати ілюстрації: технічні рисунки, схеми, графіки, діаграми тощо. Їх розміщують після першого згадування про них у тексті таким чином, щоб можна було читати без повороту переплетеного блоку курсової роботи або ж на наступній сторінці з поворотом за годинниковою стрілкою. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу й порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис.2.1 (перший рисунок другого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією посередині до тексту. Назву і позначення «Рис...» виділяють напівжирним шрифтом. Рисунки повинні бути чорно-білі зі штриховкою.

**Рис. 2.1. Елементи методики оцінки кредитоспроможності
позичальника**

Цифровий матеріал, як правило, оформляють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею посередині до тексту. Назву починають із великої літери і виділяють напівжирним шрифтом. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують звичайним шрифтом напис «Таблиця» із зазначенням номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу й порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.1» (перша таблиця другого розділу).

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними.

Приклад побудови таблиці

Таблиця (номер) __ - Назва таблиці

	Заголовки граф			
	Підзаголовки граф			
Заголовки рядків				

При переносі частини таблиці на інший аркуш слово «Таблиця» і її номер вказують перед першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть «Продовження табл.» і вказують номер таблиці. Наприклад: «Продовження табл. 2.1». Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

Примітки до таблиць (як і до тексту), у яких вказують довідкові й пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки.

Якщо на одному аркуші є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку. Якщо приміток на одному аркуші є кілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1. ...

2. ...

Посилання на таблиці та ілюстрації не варто оформлювати як самостійні фрази, у яких лише повторюється те, що міститься в підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з таблицею чи ілюстрацією, і на яку треба зосередити увагу читача, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(табл. 2.1)» або зворот типу: «...як це видно з рис. 12.1».

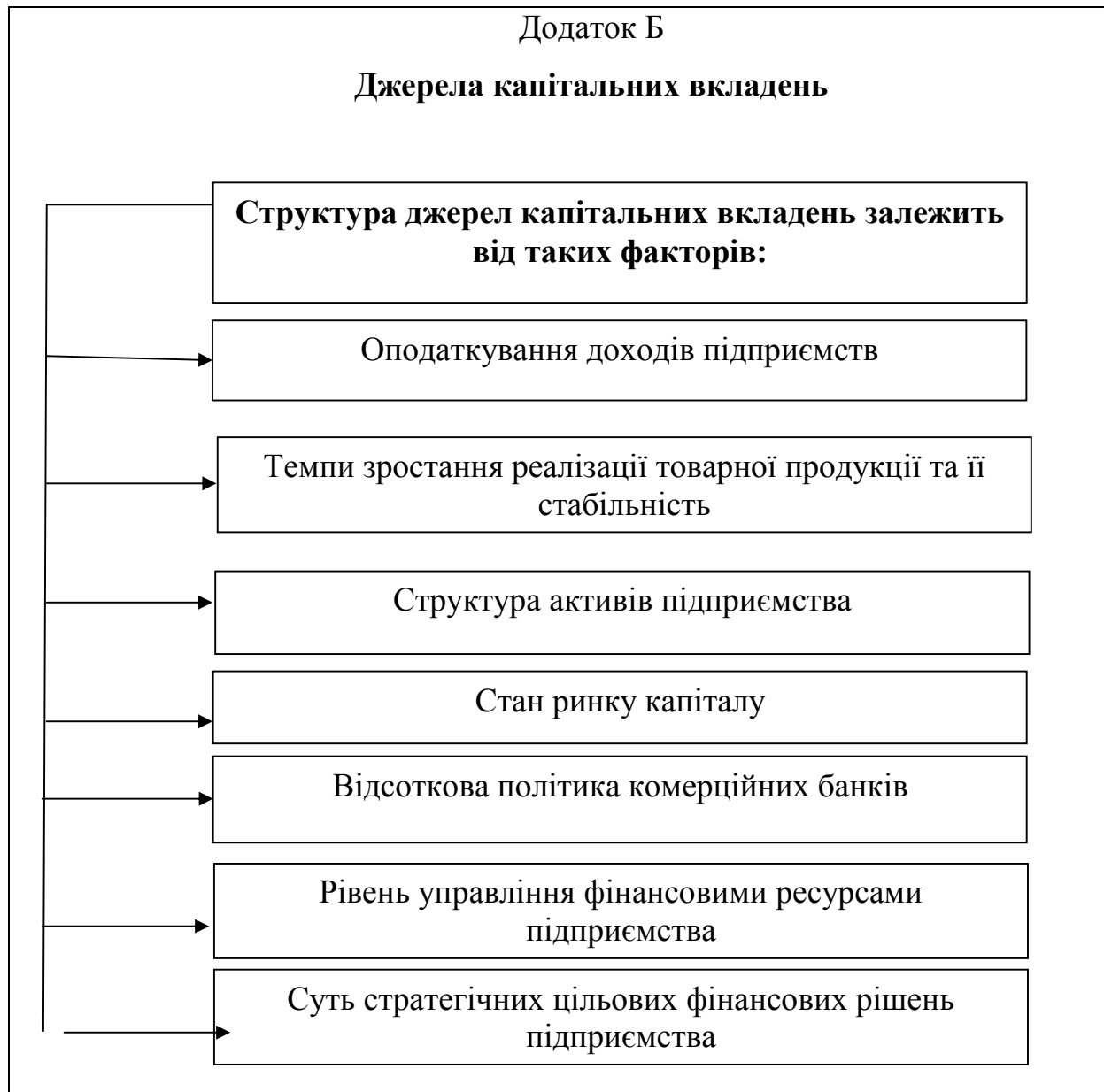
5.3. Написання формул

При необхідності використовують формули, їх виділяють із тексту вільними рядками. Над і під кожною формулою потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння чи формула не вміщуються в одному рядку, його слід перенести після знака рівності (=) або після інших розділових знаків (+, -, x, :). Невеликі й нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують всередині рядків тексту.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів подають безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка, який починають зі слова «де» без двокрапки. Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання в наступному тексті. Формули в курсовій роботі (якщо їх більше однієї) нумерують арабськими цифрами в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.3) (третя формула другого розділу).

5.4. Оформлення додатків

Додатки оформляють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. При оформленні додатків на окремому аркуші пишуть (друкують) великими літерами слова «ДОДАТКИ». Кожен додаток повинен мати заголовок. Він пишеться угорі малими літерами з першої великої напівжирним шрифтом посередині відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої звичайним нежирним шрифтом пишуть слово «Додаток __» і велику літеру, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, проте з нумерації слід виключити літери Г, Є, І, Й, О, Ч, Ї. Наприклад, Додаток А, Додаток Б.

5.5. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш (Додаток А), другою - зміст, нумерацію яких не проставляють. Нумерацію сторінок розпочинають зі вступу, перша сторінка якого нумерується цифрою три. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки.

Такі структурні частини курсової роботи як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Усі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1.ВСТУП» або «РОЗДІЛ 6. ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти.

Ілюстрації (схеми, графіки) і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній за посиланням сторінці. Рисунки і таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

5.6. Посилання на використані джерела

При написанні курсової роботи її автор повинен робити посилання на використані літературні джерела, цитати, матеріали, або дослідження інших авторів, які наводяться в роботі.

Посилання в текстовій частині курсової роботи слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділених двома квадратними дужками, наприклад: «у праці [1, с.7]». Допускаються інші способи посилань: внизу сторінки.

Посилання на ілюстрації або формули здійснюють за їх порядковим номером. Наприклад :»... на рис. 3.1.», «... у формулі (2.1.)».

На всі таблиці курсової роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад : «...у табл. 1.2.».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

5.7. Список використаних літературних джерел

Літературні джерела можна розміщувати в списку одним із таких способів :

- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків джерел;
- у хронологічному порядку;
- в порядку посилань у текстовій частині на літературні джерела.

Список використаних джерел формується в такій послідовності: спочатку пишуть Конституцію України, далі – кодекси, закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів, нормативні документи

Державної податкової адміністрації, Міністерства фінансів, Державного казначейства України в хронологічному порядку.

Далі розміщують авторські роботи (монографії, підручники, статті) в алфавітному порядку згідно з чинним стандартом бібліографічного оформлення літературних джерел. Приклад оформлення наведено у додатку В.

5.8. Подання перерахувань у тексті

Переліки (перерахування) у тексті складаються з закінчених і незакінчених фраз. Незакінчені фрази пишуться з маленьких літер і позначаються арабськими цифрами або маленькими літерами із напівкруглою дужкою, що закривається.

Наприклад: До власних ресурсів банку належать: 1) статутний капітал, 2) резервний та інші фонди, 3) резерви на покриття різних ризиків, 4) нерозподілений прибуток.

До власних ресурсів банку належать:

- а) статутний капітал;
- б) резервний та інші фонди;
- в) резерви на покриття різних ризиків;
- г) нерозподілений прибуток.

Коли частини перерахування складаються з закінчених фраз, вони пишуться з абзацними відступами, починаються з великих літер і відокремлюються один від одного крапкою.

Наприклад.

Схема роботи банку з бюро кредитних історій (БКІ):

1. Клієнт-позичальник звертається в банк за отриманням кредиту.
2. Банк запитує дозвіл позичальника на отримання його кредитної історії з БКІ.
3. Позичальник дає банку письмовий дозвіл.
4. Банк робить запит в БКІ.
5. БКІ формує кредитний звіт і надає його банку.

6. Банк на підставі одержаного звіту ухвалює рішення надати клієнту кредит або відмовити.

При перерахуваннях не дозволяється використовувати маркування у вигляді зірочок, кружечків, квадратиків, галочок тощо (■ * ° • ■ □ √)

6. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Завершена та підписана автором курсова робота реєструється на кафедрі. Курсову роботу необхідно написати на основі глибокого вивчення літературних джерел, виданих вищими органами законодавчої та виконавчої влади актів, спеціальної літератури з питань, що вивчаються, інформації щодо передового вітчизняного і зарубіжного досвіду, розрахунків на основі статистичних даних та побудованих на їх базі моделей, а також результатів індивідуальних досліджень на підприємстві (регіоні) – об'єкті дослідження. Курсова робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, виконана тільки на основі вивчення літературних джерел, без використання реальних статистичних даних, без особистих досліджень, висновків, а також робота, яка містить плагіат, до захисту не допускається і повертається студенту на доопрацювання.

Виконана студентом курсова робота (зброшурована) подається на кафедру економічної кібернетики, реєструється лаборантом у спеціальному журналі і передається на перевірку. Роботи подаються на кафедру відповідно до графіку, затвердженого деканатом, але не пізніше як за місяць до початку екзаменаційної сесії. Після перевірки і рецензування курсової роботи керівник повертає її на кафедру із зауваженнями на полях рукопису та графічному матеріалі й записом про те, допускає (чи не допускає) роботу до захисту, про що також робиться відповідний реєстраційний запис. У разі недотримання вимог до змісту та оформлення курсова робота повертається студенту на доопрацювання з відповідним фіксуванням у журналі реєстрації. Студент має переробити роботу згідно із зауваженнями рецензента і подати її на повторну перевірку та рецензування (з першою рецензією). Порядок повторного

рецензування та направлення до захисту керівником не відрізняються від встановленого для першого.

Курсова робота, яка не допущена рецензентом до захисту, захищається згідно з графіком навчального процесу. Перед захистом слід ретельно прочитати рецензію, особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і, якщо можливо, усунути зазначені недоліки.

Захист курсової роботи приймає комісія в складі не менше як двох викладачів (із науковим керівником включно). Безпосередньо перед захистом викладач видає студентам курсові роботи з рецензією для ознайомлення і підготовки відповіді на зауваження рецензента. Для захисту роботи студенту надається 7-10 хвилин. На захисті роботи студент коротко доповідає комісії сутність проведеного дослідження, дає оцінку отриманим результатам. Під час захисту студент має відповісти на запитання щодо змісту та результатів курсової роботи. Відповіді слід давати коротко, мотивовано, змістовно. Оцінка результатів захисту фіксується у відомості та у заліковій книжці студента. Студент, який не виконав чи не захистив курсову роботу на позитивну оцінку, до екзаменаційної сесії не допускається.

Курсові роботи, подані з порушенням встановлених термінів або оцінені на захисті як незадовільні, відносяться до академічної заборгованості студента з дисципліни «Економічна кібернетика». Питання щодо її ліквідації вирішуються у встановленому порядку. Захищені курсові роботи на кафедрі повертає науковий керівник.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи кожним студентом здійснюється в присутності комісії, яка призначається завідувачем кафедри. Захист курсової роботи завершується оцінюванням роботи (диференційні оцінка), про що робиться запис у заліковій книжці.

Якщо студент повністю виконав курсову роботу; своєчасно та якісно виконав усі передбачені програмою завдання; виявив творчі здібності та уміння виконувати індивідуальні завдання, самостійно здобувати знання, знаходити відповідні джерела інформації; аргументовано і логічно формулював висновки та робив узагальнення в роботі, глибоко й всебічно розкривав зміст питань, які ставилися в процесі її написання, але допускав на захисті курсової роботи окремі неточності, студент може отримати від 90 до 100 балів, що відповідає оцінці «А» за шкалою ECTS.

Якщо студент повністю виконав курсову роботу, своєчасно та якісно виконав усі передбачені програмою завдання, виявив сукупність усвідомлених знань щодо своєї діяльності, виявив творчі здібності та вміння виконувати індивідуальні завдання, самостійно здобувати знання, знаходити відповідні джерела інформації, логічно формулював висновки та робив узагальнення, всебічно розкривав зміст питань, які ставилися в процесі написання курсової роботи, але допускав на захисті курсової роботи окремі помилки, студент може отримати від 82 до 89 балів, що відповідає оцінці «В» за шкалою ECTS.

Якщо студент повністю виконав курсову роботу; своєчасно та якісно виконав усі передбачені програмою завдання, виявив здібності та вміння самостійно здобувати знання, знаходити відповідні джерела інформації, логічно формулював висновки, всебічно розкрив зміст питань, які ставилися в процесі написання курсової роботи, але не виявив творчого підходу до її написання, допускав на захисті курсової роботи окремі помилки, не зовсім точно висвітлив окремі питання, студент може отримати від 75 до 81 балів, що відповідає оцінці «С» за шкалою ECTS.

Якщо студент виконав значну частину курсової роботи; виконав усі передбачені програмою завдання, виявив вміння логічно формулювати висновки та робив узагальнення у курсовій роботі, розкривав зміст питань, які ставилися в процесі роботи, але не виявив творчого підходу до написання курсової роботи, допускав на захисті значні помилки, не зовсім точно висвітлив

свою роботу, студент може отримати від 69 до 74 балів, що відповідає оцінці «Б» за шкалою ECTS.

Якщо студент виконав значну частину курсової роботи, виявив сукупність усвідомлених знань щодо написання курсової роботи, проте допускав значну кількість суттєвих помилок при її написанні та захисті, не розумів сутності окремих завдань, студент може отримати 60-68 балів, що відповідає оцінці «E» за шкалою ECTS.

Якщо студент фрагментарно виконав курсову роботу, виконав незначну частину передбачених програмою завдань, не зумів оволодіти відповідними практичними навичками та вміннями, не набув здатність використовувати їх при написанні роботи, допускав значну кількість суттєвих помилок при написанні та захисті курсової роботи, студент може отримати від 35 до 59 балів, що відповідає оцінці «FX» за шкалою ECTS.

Таблиця 1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
75-89	BC	добре	
60-74	DE	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту

*Кафедра економічної кібернетики
 і математичного моделювання*

КУРСОВИЙ ПРОЕКТ

з «Економічної кібернетики»

на тему : «_____»
 _____»

Здобувача вищої освіти 4 курсу ЕК 4/____ групи

Напрямок підготовки 6.030502 «Економічна кібернетика»

Керівник:

Національна шкала

Кількість балів : _____ Оцінка : _____

ECTS _____

Члени комісії : _____

м. Миколаїв-2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	
1.1. Аналіз проблем управління економічною безпекою підприємства.....	
1.2. Організація процесу управління економічної безпеки на підприємстві.....	
1.3. Комплексна система забезпечення економічної безпеки на підприємстві.....	
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	
2.1. Синтез механізмів управління економічною безпекою підприємства.....	
2.2. Методологія оцінки рівня економічної безпеки підприємства в розрізі її складових.....	
2.3. Модель оцінки рівнів економічної безпеки підприємства.....	
2.4. Аналіз діяльності ТОВ «Авангард» за основними показниками.....	
2.5. Імітаційна модель системи управління економічної безпеки і її реалізація..	
2.6. Результати імітаційної моделі системи управління економічною безпекою на ТОВ «Авангард»	
РОЗДІЛ 3. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	
3.1. Основні положення Закону України «Про охорону праці»	
3.2. Загальна характеристика приміщення і робочого місця.....	
3.3. Аналіз потенційно небезпечних і шкідливих виробничих факторів на робочому місці	
ВИСНОВОК.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ.....	
ДОДАТОК А.....	

Нормативні акти

Закон України „Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” №2240-III від 18.01.2001 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №14.

Закон України “Про промислово-фінансові групи в Україні” // Галицькі контракти. – 1996. – № 22. – С. 55–57.

Митний кодекс України. Прийнятий 11 липня 2002 р. – К. : Атіка, 2002. – 160 с.

Книги

1 автор

Крысоватый А. И. Моделирование векторов реформирования налоговой политики. Налогообложение: проблемы науки и практики : монография / А. И. Крысоватый. – Х. : ИД “ИНЖЕК”, 2006. – С. 90–108.

2 автори

Гриньова В. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – [3-тє вид.] – К. : Знання-прес, 2008. – 423 с.

Колош В. М. Підприємництво : навч-метод. посіб. [для самост. вивч. дисц.] / В. М. Колош, О. В. Щербина. – К: КНЕУ, 2003.– 160 с.

Василик О. Д. Державні фінанси України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : НІОС, 2002. – 608 с.

3-4 автори

Лютий І. О. Податкова система : навчальний посібник / І. О. Лютий, Л. М. Демиденко, М. В. Романюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 456 с.

5 і більше авторів

Історія економічних учень : підручник : у 2 ч. / [В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, Т. В. Гайдай та ін.] ; за ред. В. Д. Базилевича. – [2-ге вид., випр.]. – К. : Знання, 2005. – Ч. 2. – 567 с.

Оформлення періодичних видань

Мельник В. М. Податок на додану вартість у податковій системі України / В. М. Мельник, О. В. Солдатенко // Фінанси України. – 2006. – № 9. – С. 82–86.

Матеріали Internet

Гончаревич Г. Загальний огляд впливу гармонізації податкової системи на міжнародну конкурентоспроможність [Електронний ресурс] / Г. Гончаревич. – Режим доступу : http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/n_1_2008/doc/3/07.pdf.

Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 № 2542-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>.

Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо мінімізації впливу фінансової кризи на розвиток вітчизняної промисловості” від 18.12.2008 р. № 694-VI. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Виробничо-фінансова діяльність підприємства, як об'єкт моделювання.
2. Методи і моделі аналітичного обґрунтування прийняття рішень в управлінні виробничою діяльністю підприємства.
3. Моделювання впливу змін у структурі продукції на вартісні показники діяльності підприємства.
4. Моделювання обсягу, асортименту і (або) якості продукції.
5. Моделювання конкурентоспроможності продукції.
6. Моделювання і прогнозування обсягу продажів.
7. Методи і моделі визначення транспортного маршруту за заданим критерієм оптимальності.
8. Методи і моделі формування виробничої програми підприємства.
9. Моделювання та оцінка ефективності збуту продукції в ринкових умовах.
10. Моделювання попиту на продукцію і розробка стратегії розвитку організації.
11. Аналіз і моделювання витрат на маркетинг.
12. Моделювання та оцінка ефективності маркетингу в організації.
13. Моделювання та оцінка ефективності витрат на рекламу.
14. Моделювання динаміки товарообігу.
15. Аналіз і моделювання динаміки і сезонних коливань товарообігу.
16. Моделювання й оцінка ефективного використання основних засобів організації і шляхи його покращення.
17. Методи і моделі в управлінні активами підприємства.
18. Моделювання ефективності використання виробничого устаткування і його значення для інтенсифікації виробництва.
19. Моделювання ефективності витрат на впровадження нової техніки, технології і покращення організації виробництва.
20. Методи і моделі формування та використання фінансових ресурсів підприємства.
21. Аналіз і моделювання забезпеченості організації основними засобами.
22. Аналіз і моделювання використання виробничих потужностей і площ.
23. Моделювання та оцінка ефективності використання матеріальних запасів підприємства.
24. Моделювання трудових ресурсів організації в процесі управління нею.
25. Аналіз і моделювання використання робочого часу в організації.
26. Моделювання трудомісткості продукції і виявлення резервів її зниження.
27. Моделювання продуктивності праці і виявлення резервів її підвищення.
28. Моделювання та оцінка ефективності використання трудових ресурсів організації.
29. Формування і ефективність використання фонду оплати праці: теорія та практика моделювання.
30. Моделювання оборотності оборотних засобів і виявлення резервів її прискорення.
31. Моделювання структури і динаміки собівартості продукції.

32. Аналіз і моделювання прямих матеріальних і трудових витрат.
 33. Моделювання накладних витрат і виявлення резервів їхнього зниження.
 34. Моделювання матеріальних витрат і виявлення резервів їхнього зниження.
 35. Особливості моделювання діяльності спільних підприємств.
 36. Особливості моделювання діяльності акціонерних проектів.
 37. Особливості моделювання діяльності малих підприємств.
 38. Особливості моделювання діяльності організацій бюджетної сфери.
 39. Особливості аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств.
 40. Моделювання та оцінка ефективності експортно-імпортних операцій.
 41. Моделювання та оцінка ефективності інвестиційних проектів.
 42. Моделювання та оцінка рівня організації виробництва на підприємстві.
 43. Моделювання та оцінка рівня організації праці на підприємстві.
 44. Моделювання та оцінка рівня управління на підприємстві.
 45. Аналіз і моделювання інформаційних потоків у системі економічного аналізу на підприємстві.
 46. Математичне моделювання в управлінні діяльністю банківської установи.
 47. Застосування економіко-математичних методів для аналізу торгів на ринку
- БОЯЕХ.**
48. Моделювання і оптимізація управління запасами підприємства.
 49. Економіко-математичне моделювання управління витратами підприємства.
 50. Математичні методи в управлінні банківськими ризиками.
 51. Математичне моделювання в управлінні господарською діяльністю економіко-виробничої системи.
 52. Використання математичних методів в оцінці нерухомості.
 53. Моделювання впливу інституційних інвесторів на ефективність економічної системи.
 54. Економетричне моделювання розвитку малого підприємництва.
 55. Застосування генетичних алгоритмів у прогнозуванні безробіття.
 56. Математичне моделювання процесу узгодження фінансово-інвестиційної програми підприємства.
 57. Побудова імітаційної моделі управління транспортними потоками.
 58. Моделювання управління фінансовими ризиками на підприємстві.
 59. Математичні методи і моделі вибору інвестиційних проектів комерційного банку.
 60. Адаптивні методи прогнозування розвитку соціально-економічних систем.
 61. Макроекономічні моделі прогнозування та аналізу економічного розвитку України.
 62. Оптимальне управління валютними резервами України.
 63. Методи оптимізації страхового бізнесу.
 64. Оптимізація витрат руху транспортних засобів із проміжним розвантаженням.
 65. Моделювання процесу взаємодії страхової компанії та її клієнта.
 66. Математичне моделювання фінансового менеджменту в економіко-виробничих системах.
 67. Задачі оптимального управління резервами комерційного банку.
 68. Математичне моделювання у прогнозуванні збуту продукції підприємства.
 69. Моделювання економічної взаємодії регіонів.

70. Моделювання економічної рівноваги в економічних системах.
71. Алгоритмічні моделі в економіці та підприємстві.
72. Моделювання маркетингових процесів на підприємстві.
73. Моделювання оцінювання ринкової вартості підприємств.
74. Моделювання вибору інвестиційного проекту на підприємстві.
75. Моделювання та прогнозування обсягів податкових надходжень.
76. Моделювання рейтингового оцінювання.
77. Моделювання переваг споживачів.
78. Моделювання поведінки виробників.
79. Моделі аналізу макроекономічної політики.
80. Моделювання динаміки державного боргу.
81. Еволюційне моделювання.
82. Модельно-теоретичне представлення економічної системи.
83. Моделювання управління фінансовими потоками комерційного банку.
84. Використання нейронних мереж для прогнозування показників макроекономічного розвитку країни.
85. Сутність та використання концепції раціональних очікувань у моделюванні ринкової рівноваги.
86. Прогнозування очікуваних значень обсягів фінансових ресурсів комерційного банку.
87. Моделювання кредитної діяльності комерційного банку.
88. Моделювання та управління ринком пасивних операцій комерційного банку.
89. Моделювання взаємодії інфляції та безробіття.
90. Використання генетичних алгоритмів для моделювання економічних процесів.
91. Моделювання адаптації системи управління підприємством.
92. Моделювання в управлінні портфелем інвестора.
93. Економетричні моделі та проблеми їх застосування.
94. Адаптивні методи прогнозування соціально-економічних процесів.
95. Моделювання структури портфеля акцій комерційного банку.
96. Математичні моделі в системах моніторингу економічних процесів.
97. Методи прийняття стратегічних управлінських рішень та їх моделювання.
98. Економіко-математичне моделювання функціонування комерційних банків.
99. Математичне моделювання в зовнішньоекономічній діяльності економіко - виробничих систем.
100. Математичне моделювання управління фінансовими ресурсами підприємства.
101. Експертні методи побудови прикладних економіко-математичних моделей управління економічними об'єктами.
102. Математичні моделі галузевого регулювання.
103. Моделювання показників трудового потенціалу.
104. Концептуальні засади математичного моделювання економічної безпеки України.
105. Математичні моделі основних системних характеристик та їхня роль у прийнятті рішень в економіці.
106. Математичні моделі антикризового менеджменту.
107. Моделювання грошових потоків в комерційному банку.
108. Математичні методи оцінки кредитоспроможності позичальника.

109. Моделювання й управління кредитним ризиком комерційного банку.
110. Методи і моделі оцінки ризику ліквідності комерційного банку.
111. Економіко-математичне моделювання ефективності рекламної діяльності.
112. Моделювання попиту на сільськогосподарську продукцію.
113. Застосування виробничих функцій при моделюванні та аналізі економічних систем.
114. Прогнозування цін за допомогою нейронних мереж.
115. Методи і моделі ефективного менеджменту підприємства.
116. Математичні методи і моделі в аналізі та виборі інноваційно- інвестиційних проектів.
117. Моделювання в оцінюванні інвестиційних проектів в умовах ризику або невизначеності.
118. Математичне моделювання інвестиційної діяльності підприємства.
119. Методи рейтингових оцінок комерційних банків.
120. Моделювання фінансової стійкості підприємства.
121. Багаторівнева система моделей оптимального планування.
122. Моделювання економічної взаємодії підсистем економічної системи.
123. Моделювання поведінки споживачів в умовах товарно-грошових відношень.
124. Моделювання взаємодії економічної системи і навколишнього середовища.
125. Математичне моделювання в оцінці ринкової вартості підприємства.
126. Методи і моделі аналізу макроекономічної політики.
127. Методи і моделі управління доходами підприємства.
128. Методи і моделі управління витратами у виробничо-фінансовій діяльності підприємства.
129. Методи і моделі управління фінансовими результатами підприємства.
130. Методи і моделі аналізу фінансового стану підприємства.
131. Методи і моделі аналізу платоспроможності підприємства.
132. Методи і моделі в управлінні інноваційною діяльністю підприємств.
133. Моделювання в управлінні економічною діяльністю підприємств з метою підвищення ефективності господарювання.
134. Моделювання інвестиційної діяльності підприємств.
135. Моделювання грошових потоків.
136. Методи моделювання рентабельності активів та власного капіталу.
137. Методи і моделі аналізу прийняття рішень в управлінні інвестиційними проектами.
138. Методи і моделі фінансового управління.
139. Сіткові моделі планування та управління підприємством
140. Моделювання фінансових стратегій на мікроекономічному рівні.
141. Економетричне моделювання у порівняльному аналізі господарської діяльності підприємства.
142. Моделі парної регресії та їх економетричний аналіз в дослідженні господарської діяльності підприємства.
143. Економетричні моделі динаміки в прогнозуванні діяльності підприємства.
144. Використання графічного методу аналізу даних та графічних моделей в економічній сфері.

145. Використання статистичних методів і моделей у вивченні динаміки господарської діяльності підприємства та прогнозування на мікроекономічному рівні.
146. Економіко-математичні моделі розв'язання проблем безбитковості в діяльності підприємства.
147. Удосконалення систем підтримки прийняття рішень у логістиці торговельних підприємств регіону.
148. Моделювання фінансової діяльності підприємства з метою підвищення стійкості та платоспроможності цього підприємства.
149. Методи прийняття рішень в прогнозуванні розвитку підприємств.
150. Методи і моделі оцінювання результативності функціонування економічних систем.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	4
2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
3. КЕРІВНИЦТВО Й КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	7
4. СТРУКТУРА І ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	7
5. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	9
5.1. Загальні вимоги	9
5.2. Оформлення таблиць і ілюстрацій	10
5.3. Написання формул.....	12
5.4. Оформлення додатків.....	13
5.5. Нумерація.....	14
5.6. Посилання на використані джерела	15
5.7. Список використаних літературних джерел.....	15
5.8. Подання перерахувань у тексті	16
6. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	17
7. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ.	18
Додаток А	21
Додаток Б.....	22
Додаток В.....	23
Додаток Г.....	24

Навчальне видання

ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА

методичні рекомендації до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
напряму підготовки 6.030502 «Економічна кібернетика» та
спеціальності 051 «Економіка» денної форми навчання

Укладачі:

Шебаніна Олена В'ячеславівна
Домаскіна Марина Анатоліївна
Хилько Іван Іванович та ін.

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2.
Тираж 50 прим. Зам. № __

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.